

Българска
енциклопедия

Виното

*Пето
актуализирано
издание*

Българска енциклопедия

ЯСЕН
БОРИСЛАВОВ

история

култура

технология

дегустация

изби и вина

КНИГОИЗДАТЕЛСКА КЪЩА „ТРУД“, 2025 г.

ВИНЕТО

Енолог консултант
д-р Неда Проданова

© Ясен Бориславов, Веселина Маринова, автори, 2019, 2025 г.

© Людмил Веселинов, художник, 2009 г.

© Георги Николов, Неделиян Нешев, Мария Нинова,
Надежда Чипева, Веселина Маринова, Иван Михалев,
фотографи, 2009, 2025 г.

© Книгоиздателска къща „Труд“, 2025 г.

На корицата „Натюрморт“, Сергей Иванов

*На с. 2 „Месец Септември“ – средновековна
скулптура от Баптистерия в Парма, Италия*

*На с. 4–5 фрагмент от олтара на митрополитската
църква „Св. Богородица“ в Пазарджик*

ISBN 978-954-398-869-3

*И стигнаха
долината Есхол,
и я обгледаха,
и там отрязаха
лозова пръчка
с един грозд,
и двата я понесоха
на вършина.*

Числа, 13:24

Предговор към петото издание.....	11
-----------------------------------	----

Увод

Виното като разширение на личността и културния хоризонт на народите.....	13
--	----

Глава 1

Виното и неговите цивилизации.....	17
------------------------------------	----

Реверансът на боговете.....	18
Виното на старите гърци.....	20
Бакхус в Рим.....	23
Технологии и вкусове през Античността.....	25
Стогодишното фалернско от консулството на Опимий. Мит или реалност?.....	30
Вина с наименования за произход в поезията на Хораций.....	31
Мистичното вино на първите християни.....	32
Виното на владетелите, селяните и занаятчиите.....	37
Специалната роля на Англия.....	41
Виното на Просвещението.....	44
Виното в индустриалния свят.....	47

Глава 2

Виноцентричен поглед към българската история.....	51
---	----

Тракийското вино пред стените на Троя.....	52
Виното на средновековните българи.....	54
Виното на изгубената свобода.....	59
Възрожденското вино.....	63
Виното на свободна България.....	69
Кооперативното оживление.....	71
Из историята на лозаро-винарския печат и въздържателското движение.....	73
Винарската реклама в началото на XX в.	76
Виното на социализма.....	77
Виното на новото време.....	79
Подозрителната святост на Трифон Зарезан.....	82

Глава 3

Ренесансовата етика и естетика на виното.....	85
---	----

Джовани Бокачо и модерният възглед за виното	86
Жадните поклонници на Джефри Чосър.....	91
Монументалното пиянство на Гаргантюа и Пантагрюел.....	92
Уилям Шекспир – почитател на хереса и скептичен към бирата	94
Меланхоличното вино на Изтока	94

Глава 4

Анатомия и физиология на виното.....	101
--------------------------------------	-----

Вкусът на почвите и слънцето	102
Световните винени сортове	105
Традиционни български винени сортове	114
Как се прави вино.....	117
Класическа червена и бяла винификация.....	121
Как се прави шампанско	124
Особености на ферментацията при десертните вина.....	126
Тайнственият свят на винените грозди	127
Класификация на вината – типове и стилове.....	128
Оранжеви вина.....	130
Какво прави бъчвата с виното.....	132
Посланията на бутилката.....	136
Еластичната строгост на корковата тапа	138
Биография на виното.....	140
Нежният чар на колекцията.....	145
Защита на виното	148

Глава 5

Дегустацията – правила и аксесоари.....	151
---	-----

Физиология на вкуса.....	152
Видът на виното	154
„Носът“ на виното	156
Вкусът на виното	157
Езикът на виното	160
По-често срещани аромати при бели и червени вина.....	162
Дефекти в аромата.....	166
Грамматика на вкуса.....	166
Четене на етикета	168
Винените аксесоари.....	173

Тънкости на декантирането	176
Съчетаване на виното с храната – правила и предразсъдъци.....	178
Занаятът на сомелието.....	181
Цена на виното – уравнение с много неизвестни	181
Виното и здравето.....	183
Глава 6	
География на виното.....	185
Франция.....	186
Италия	189
Испания и Португалия.....	190
Германия.....	193
Австрия.....	193
Гърция	194
САЩ	194
Австралия и Нова Зеландия.....	195
Аржентина и Чили.....	197
Южна Африка.....	197
Другите страни	198
Особености на винения туризъм	199
Глава 7	
Български винарски региони, изби и вина.....	203
Северозападна България	205
Централна Дунавска равнина	214
Северно Черноморие	226
Южно Черноморие	235
Източна Тракия	242
Сакар и Източни Родопи	263
Западна Тракия	273
Розовата долина	290
Долината на Струма	293
Институции, организации и събития, свързани с лозата и виното	306
Речник на някои по-важни думи и термини от света на виното	310
Приложения	319
Показалци на българските изби и на посочените български вина.....	319
Най-добрите български вина според класациите на DiVino.	
2019-2024 година.....	324
Литература.....	326

Предговор към петото издание

Уважаваният ни колега Ясен Бориславов ни напусна без време и остави след себе си осезаема празнина в българската журналистика и в частност във винената публицистика. Всяко от четирите досегашни издания на неговата „Българска енциклопедия на виното“ се изчерпваше докрай, защото книгата е не само сериозен и всеобхватен труд, но и увлекателно и познавателно четиво за всички заинтригувани от темата „Вино“. „Нейното скромно желание е да бъде българското парченце в картината на огромния и динамично променящ се световен винен пъзел“ – пише авторът, който се отличава с пословична скромност.

За това пето издание се налагаше да се актуализира последната глава, посветена на българското вино и тази чест се падна на мен

като главен редактор на „ДиВино“ – медията, която следи отблизо родната ни винарска индустрия и която вече 14 години формира годишната класация TOP 50 на най-добрите български вина. Авторът на енциклопедията беше част от дегустационния екип на DiVino и работата му върху българското вино се базираше до голяма степен на класацията. Искрено се надявам, че съм останала вярна на духа и тона на Ясен, с когото споделяхме дълбоко уважение към усилията на българските винопроизводители да изведат родното вино на световната сцена. Междувременно се появиха десетки нови изби, виненият свят в България търпи бурно развитие и вероятно след няколко години информацията ще загуби част от своята актуалност. Възможно е – съвсем неволно и по технически причини – някои нови производители да са останали извън това издание.

„Виното е свят на различията и в това е неговата красота. Да се твърди, че едно или друго вино е най-хубаво, по принцип издава бедни впечатления и въображение“ – пише още Ясен Бориславов. Далече съм от заблудата, че българското вино е най-хубавото, защото богатството от добри вина по света е неизчерпаемо. Но едно е сигурно: днес българското вино е по-добро от всякога. Качеството и разнообразието постоянно се движат напред и нагоре.

Пожелавам на читателите вдъхновяващо пътешествие из света на виното – българското и световното!

Веселина Маринова

Предговор към четвъртото издание

Първото издание на тази книга се появи през 2004 г. с амбицията да запълни една отдавна назряла потребност на книжния пазар – нуждата от справочник, който да въведе винолюбивия български читател в света на виното с неговата дълга, сложна и богата на културни напластявания история, неговите технологии, стилове, вкусове и ритуали.

Оттогава във винарския брани у нас се промениха много неща. Появиха се нови изби и стотици (по-скоро хиляди) нови вина. Утвърдени в миналото производители фалираха. Новите винарни засадиха собствени лозя и строго контролират качеството на гроздето, а следователно и на виното. В България се появиха вина, съпоставими с добрите световни образци. Плавно се промени и сортовата структура на лозята – има нови, по-рано слабо познати или неизвестни на българския потребител сортове като Сира, Пино ноар, Темпранийо, Вионие, Малбек, Пти Вердо, Небиоло, Санджовезе и др. Някои от тях още „опипват“ почвата, но други като Сира намериха идеални условия за изява и вече са част от лицето на българското вино. Браниът следи пулса на винената мода и произведе първите БГ вина в стил orange. В същото време стотици чужди вина се настаняха в българските магазини и ориентирането в този винен Вавилон от произходи и вкусове става все по-трудно.

Българското вино плавно започна да си връща позагубеното международно признание и много специалисти очакват скоро България

да стане една от интересните винени страни.

Модерното вино е обаятелно и по свой начин парадоксално. Един от парадоксите е свързан с глобализацията, която, от една страна, прави света все по-тесен и в същото време постоянно разширява света на виното. Навикът на големите винени страни да пият предимно свои вина видимо отстъпва пред любопитството към чуждите, които стават все по-достъпни.

Докато се случваше всичко това, трите издания на тази книга се изчерпаха и това ѝ даде шанс да се прероди с актуализирано съдържание и нова информация. Акцентът отново е върху българския аспект на темата. Енциклопедията няма амбицията да конкурира многобройните подобни издания по света. Нейното скромно желание е да бъде българското парченце в картината на огромния и динамично променящ се световен винен пъзел.

Ясен Бориславов

Виното като разширение на личността и културния хоризонт на народите

Виното е старо като света, но никога не е преставало да бъде интересно и модерно. Днес то е все така интригуващо, както по времето на праведния Ной, когото Библията сочи като първия лозар, и все така способно да участва в чудо, както на сватбата в Кана Галилейска. То продължава да провокира науката със своята загадъчна и благородна природа.

Няма друга напитка, която да е упражнила толкова мощно влияние върху светоусещането на европейските народи. Отвъд бита и поминъка виното присъства в митологията, религията, изкуството и литературата, то е неизбежен знак на социалната йерархия, освен това е икономически и административен проблем, т.е. част от политиката, често се оказва атрибут на дипломацията и най-сетне то е предмет на модата.

В историята на цивилизацията има една ясно очертана географска зона на виното и сигурно не случайно тя винаги е била водеща във всички останали сфери на живота. Забележително е също, че през епохи, в които виното е било на почит, обикновено и човекът е бил на почит. Достатъчно е да споменем класическата и елинистичната епоха от гръко-римската античност, когато културата и изкуството по мярка на човека се развиват в паралел със забележителни виноделчески умения. Или епохата на Ренесанса, когато в творбите на Караваджо, Микеланджело, Веласкес и много други художници Бакхус оживява и шества със същата енергична решителност, с която героите на Бокачо, Рабле, Чосър и Шекспир следват поривите на своето хедонистично чувство за живота и това чувство никога не подминава виното.

За европейската култура и цивилизация виното е универсална метафора. Неговата дълга и интересна история го е белязала със специфичен хуманитарен профил, към който настоящата енциклопедия има амбицията да насочи вниманието на любезния читател. Да очертае сложния път на виното от лозата до чашата, по който всяка грешна стъпка отнема, а всяка разумна добавя по нещо към качеството, е нейна друга цел. Защото виното не е само природен, но също така е интелектуален продукт, т.е., за да бъде направено едно изключително вино, то първо трябва да бъде измислено.

Пиенето на вино като всяко удоволствие има своите правила, ритуали и аксесоари. Оттук произтича още една цел на енциклопедията – да ориентира читателя в многообразието от вкусове, аромати, нюанси в цвета и да го посвети в информацията, която всеки от тези детайли дава за съдържанието на чашата, да го въведе в езика на виното, да му помогне да различава добрите вина и да изпитва по-пълно удоволствие от тях.

Виното е тънък социален психолог, стига човек да познава и разчита неговите послания. Вината на отделните народи обикновено носят по нещо от техните национални характе-

На с. 12 „Автопортрет със Саския“, Рембранд

ри. Затова хубавите френски вина са аристократични, немските са с прецизно моделиран вкус, италианските и испанските са по южняшки темпераментни, а калифорнийските и австралийските са заредени с предизвикателството на модерните технологии.

Виното винаги е било и ще бъде важно за България. Както в миналото така и днес то продължава да бъде не само и не просто поминък, утеха в делника и радост в празника, но също така и част от положителния образ на България като културна европейска страна. Националният ръст винаги е имал своя проекция в качеството на българското вино и това едва ли някога ще се промени.

Стандартите в развитието на виноделието и винената култура са устойчива мярка за благосъстоянието на обществото.

Да представи традиционното българско винарство и неговото състояние днес е още една цел на предлаганото издание с ясното съзнание за рисковете, които това крие, защото процесите в бранша през последните десет години са особено динамични и тази негова бурна ферментация продължава.

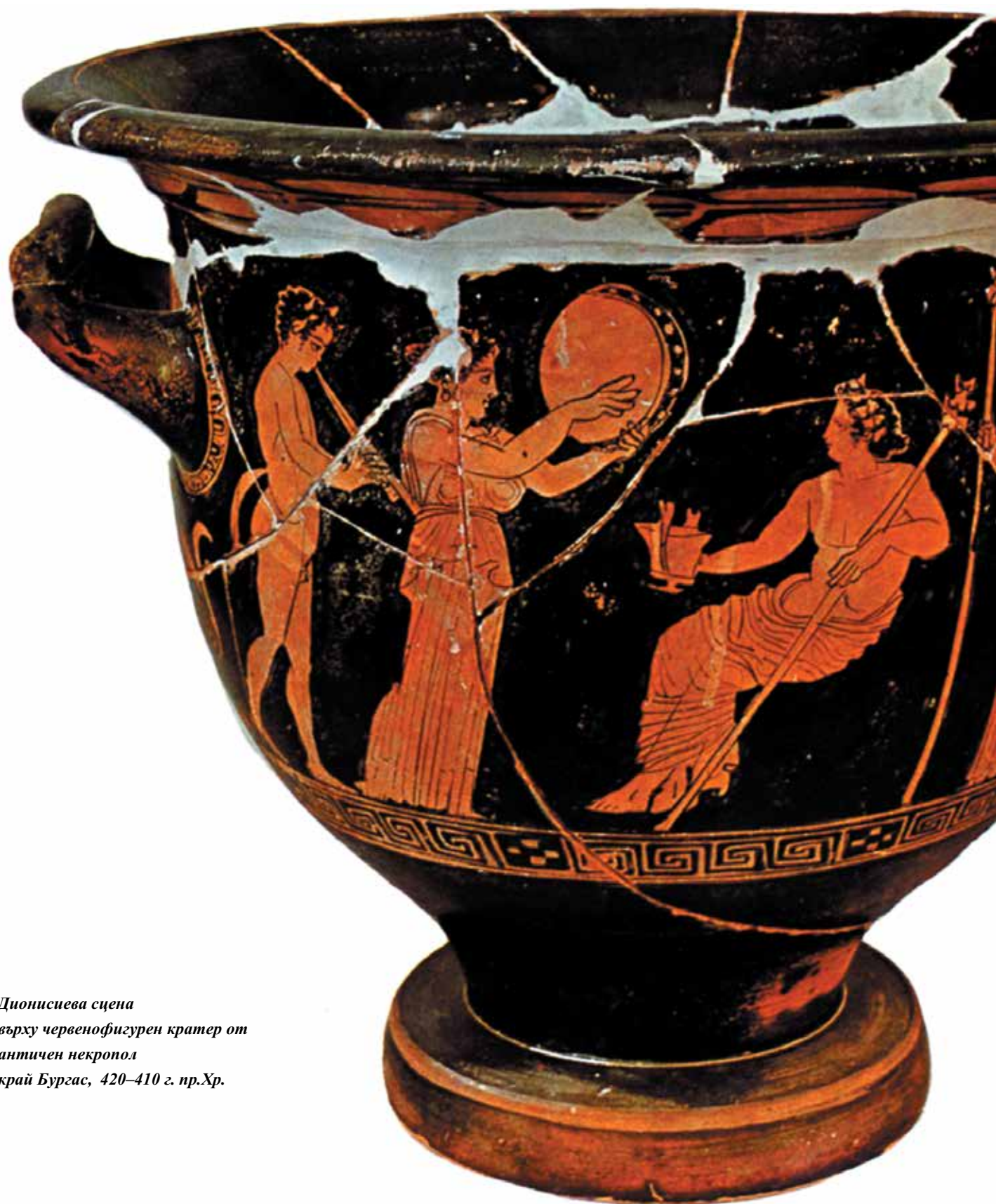
Да познаваш вината на другите страни, да можеш справедливо и честно да оцениш техните достойнства и недостатъци, когато ги сравняваш със своето вино, означава в някакъв смисъл да бъдеш отворен към света, да имаш реална оценка за своето присъствие и собствена стойност сред другите народи. Да направиш вино, което в други страни разпознават и харесват, означава да бъдеш част от света. Да твърдиш, че твоето вино си е най-хубаво, е проява на може би симпатичен локален патриотизъм, но това често издава някакъв комплекс и отсъстващо чувство за реалност. Виното е свят на различията и в това е неговата красота. Да се твърди, че едно или друго вино е най-хубаво, по принцип издава бедни впечатления и въображение. С две думи виното е красиво и елегантно бягство от провинциалността.

Отношението към него може да добави психологически шрих към образа на отделния човек. Да различаваш хубавото от лошото, да се дистанцираш от едното и с точни думи да оцениш и похвалиш другото, означава, че си човек с житейски опит и богата култура. Виното е разширение на личността, както твърди Шарл Бодлер. Нека добавим още, че то е здравословно, което винаги е било допълнителна причина за неговата популярност и ценност. То е демократична алтернатива на ракията и дрогата.

Ясен Бориславов

Дионисиева сцена
върху червенофигурен кратер от
античен некропол
край Бургас, 420–410 г. пр.Хр.